

БЕРДЯНСЬК (до 1841 — Берди, 1939–58 — Осипенко) — місто обласного підпорядкування [Запорізької області](#), райцентр. Знаходиться на березі [Бердянської затоки](#) Азовського моря, за 200 км на Південний Схід від Запоріжжя. Площа 82,65 км². Населення 121 692 особи (2001, складає 91,7 % до 1989): 48 % — українці, 46 % — росіяни, проживають також болгари, євреї, поляки.

У 1824 генерал-губернатор Новоросійського краю граф М. Воронцов спорядив експедицію на чолі з капітаном 2-го рангу Критським і геодезистом Манганарі з метою вибору місця для спорудження порту на Північному Приазов'ї. Було обрано [Бердянську косу](#), і 3 листопада 1827 оформлено акт на відмежування землі для пристані й міста. Урочисте відкриття пристані відбулося 1830. Статус міста Берди одержали у 1835. Населення швидко зростало і 1838 становило вже 3200 осіб. Первинна забудова була хаотичною, але в 1862 одеські проектувальники розробили план міста, який досі визначає розташування вулиць у центрі. Окрім порту, в Бердянську працювали промислові підприємства з виробництва сільськогосподарських машин, канатні фабрики, банки. У 1876 градоначальником і начальником порту став П. Шмідт, учасник Севастопольської оборони та батько лейтенанта П. Шмідта. У 1899 до порту проклали залізницю. Наприкінці 19 ст. Бердянськ став важливим портово-промисловим і торговим містом. Тут діяли 3 бібліотеки, водогін та електричне освітлення.

Під час 2-ї світової війни 1941–43 місто окуповане, було зруйновано всі промислові підприємства, електростанцію, порт, санаторії, понад 80 % житлових будівель. Місто фактично відбудували заново. Нині найбільшими підприємствами є: ВАТ [«Азовкабель»](#), [«Бердянська трикотажна фабрика»](#), «Першотравневий завод», «Південдормаш», ЗАТ [«Бердянський виноробний завод»](#), [Бердянський завод скловолокна](#), АТ [«Азовські мастила та оливи»](#) («АЗМОЛ»), [Бердянський морський торговельний порт](#) та ін. Основна продукція: жниварки, дорожня техніка, кабель, скловолокно, насоси, підйомно-транспортне устаткування, трикотажні вироби, взуття, меблі. Розвинена харчова промисловість, зокрема рибоконсервна й виноробна. Б. — значний міжнародний морський порт, є залізничний, морський і автовокзали, аеропорт, розвинена мережа міського

транспорту.

Унікальні природно-кліматичні умови, лікувальні грязі, ропи солоних озер і заток моря, велика кількість сонячних днів, приморсько-степовий клімат, насиченість морського повітря озоном, йодом, бромом, хлоридами сприяли розвитку Бердянська як бальнеологічного курорту. Вода біля берегів міста досить чиста й прогрівається до 26 °С. Літо — жарке, зима — помірна. Бердянська коса — найбільша на північному березі Азовського м. й унікальна за природними властивостями. Серед санаторіїв — «Бердянськ», «Лазурний» (лікують хвороби серцево-судинні та опорно-рухового апарату), а також «Приазов'я», «Азов».

У місті — [Бердянський державний педагогічний університет](#), [«Бердянський інститут підприємництва»](#), [Азовський регіональний інститут управління](#), машинобудівний коледж; є кілька технікумів, училищ; ліцей, гімназія, 16 загальноосвітніх шкіл, 16 дитсадків, 10 бібліотек, Будинок дитячо-юнацької творчості, музична, художня, спортивна школи, флотилія юних моряків «Азовець», Будинок культури, літній театр та інше. Є 3 готелі, відділення 8-ми банків. У Бердянську виходить газета «Бердянск деловой». Серед колективів народної творчості — естрадний оркестр «Азовська чайка», драматичний і молодіжний театри «Данко», фольклорний ансамбль «Хуртовина», шоу-балет «Каскад». Є стадіони, спортзали, плавальні басейни, яхт-клуб, корти. У вищій лізі національних чемпіонатів з баскетболу (жінки) представлена команда «Чайка-АЗМОЛ». Серед культурно-освітніх закладів — [Бердянський краєзнавчий музей](#) з 2-ма філіями у м. Бердянськ (Меморіальний будинок-музей ім. П. Шмідта і музей «Подвиг»), [Бердянський художній музей ім. І. Бродського](#).

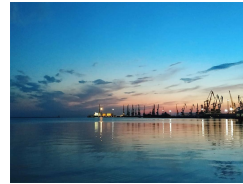
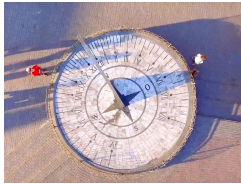
Видатні уродженці: письменник Т. Зіньківський, художники П. Білоусов, Я. Хаст, О. Сластіон, Герої Рад. Союзу Є. Руднева, А. Гуденко, Д. Чубар.

Рекомендована література

1. Бердянск: Путеводитель. Дн., 1967;
2. Історія населених пунктів [Запорізької області](#). З., 1970.

[В. І. Михайличенко](#)

Фотоілюстрації

Бібліографічний опис:

Бердянськ / В. І. Михайличенко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2003. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-39199>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).